

Slaapplaats van Witte Kwikstaart in Eelde-Paterswolde

Henk van Schuppen

Inleiding

Eind augustus 1985 fourageerden bij de Elze van der Laanvijver in Eelde-Paterswolde een aantal Witte Kwikstaarten, *Motacilla alba alba*. Tegen zonsondergang vloog een aantal Witte Kwikstaarten op een verdween in een rietkraag aan de overkant van de vijver. Mijn interesse was gewekt. Door middel van tellingen in het najaar van 1985, 1986 en 1987 is getracht een overzicht te krijgen van de aantallen slapende Witte Kwikstaarten en het verloop ervan in die tijd. De resultaten zijn vergeleken met die van andere slaapplaatsen.

Terrein

De slaapplaats van 1985 ligt aan de westkant van de Elze van der Laanvijver, waar een rietkraag is van ongeveer 60 meter lang, 3-5 meter breed en 1.5-2.5 meter hoog.

Methode

Tijdens de eerste twee tellingen zijn de aantallen geschat. Bij aankomst waren nl. al een aantal exemplaren in het riet verdwenen. Door vroeger aanwezig te zijn was het mogelijk de aanvliegende vogels te tellen, zodat deze aantallen betrouwbaarder zijn.

Er is zoveel mogelijk bij helder weer geteld vanaf ongeveer een half uur voor zonsondergang tot het nagenoeg donker was en er na 10 minuten geen exemplaren meer bijgekomen waren.

Resultaten in 1985

De meeste Witte Kwikstaarten arriveerden voor zonsondergang, fourageerden in de omgeving van de vijver, alvorens naar de slaapplaats te vliegen.

Witte Kwikstaart die later aankwam vlogen meestal direct naar de slaappleaats. De Witte Kwikstaarten kwamen uit alle richtingen aanvliegen. Een boom diende soms als aanvliegpunt naar de rietkraag, maar dit was geen vast regel. Er waren veel juveniele Witte Kwikstaarten bij, maar het aantal of percentage is niet te schatten, doordat ze zich voortdurend verplaatsten. Tussen 11-24 september waren de grootste aantallen aanwezig, daarna trad een sterke daling op.

De twee exemplaren op 9 november verbleven slechts vijf minuten in het riet, waarna ze in oostelijke richting verdwenen.

Op 4 september werd een rouwkwikstaart (*Motacilla alba yarrellii*) waargenomen.

Tabel 1. Aantallen Witte Kwikstaarten op de slaappleaats Elze van der Laan-vijver (rietkraag).

1985	Aantal
02-09	± 80
04-09	± 86
11-09	193
17-09	257
24-09	274
04-10	49
24-10	20
01-11	3
09-11	2

Resultaten in 1986

De verschillen met 1985 zijn erg groot. Vanaf de eerste telling lagen de aantallen aanzienlijk lager. De telling van 16 september verliep merkwaardig. Kort na zonsondergang vlogen ongeveer tien Witte Kwikstaarten, de enige aanwezigen op dat moment, weg en verdwenen.

Na enig speurwerk bleek dat de vogels een andere slaappleaats hadden

gevonden, nl. op het dak van het in de buurt liggende Elze van der Laanbejaardencentrum, hemelsbreed ongeveer 150 meter oostwaarts. In de periode tussen de tweede en derde telling zijn er enkele extreem koude nachten voor de tijd van het jaar geweest, met temperaturen onder nul. Het kan zijn dat het platte dak van het bejaardencentrum meer beschutting en warmte bood dan de rietkraag. Door de ligging van het bejaardencentrum was het tellen nu veel moeilijker, want voor-, achter- en zijkant konden niet tegelijk geteld worden. Op 24 september en 4 oktober vlogen de vogels rond zonsondergang allemaal op, verdwenen voor vijf minuten, kwamen weer terug en verdwenen op het dak.

Tabel 2. Aantallen Witte Kwikstaarten op de slaappleats Elze van der Laan-vijver (rietkraag en dak bejaardencentrum).

1986	Aantal
31-08	8
10-09	8
16-09	0
18-09	15 - 20
24-09	42
04-10	39
24-10	3
02-11	0

Resultaten in 1987

De eerste twee tellingen vonden plaats bij het Elze van der Laanbejaardencentrum. Op 11 september vlogen 31 vogels kort voor zonsondergang weg en kwamen niet meer terug. De vogels vlogen oostwaarts. Op 14 september hetzelfde ritueel, maar doordat de vogels gevolgd konden worden werd de andere slaappleats gevonden. Het was na de rietkraag en het platte dak nu een Rode Beuk op de hoek van de Hoofdweg-Drostweg, ongeveer 300 meter aan de vorige slaappleats.

Vanaf 17 september waren de tellingen weer volledig en op 2 oktober vlogen maar liefst 71 vogels de Rode Beuk in. Daarna volgde een aantalsafname. Op 13 oktober vlogen 13 vogels voorbij, die blijkbaar elders een slaapplaats hadden gevonden. Waarschijnlijk was er door de bladval toch te weinig beschutting.

Tabel 3. Aantallen Witte Kwikstaarten op de slaapplaats van het dak van het bejaardencentrum en de Rode Beuk op de hoek Hoofdweg-Drostweg.

1987	Aantal
01-09	18
11-09	31
14-09	$\pm$ 50
19-09	57
24-09	59
02-10	71
10-10	65
13-10	10
31-10	0

Vergelijking en discussie

Het is interessant deze tellingen te vergelijken met gegevens over slaapplaatsen van Witte Kwikstaarten uit de noordelijke provincies. Gegevens uit Drenthe (Van Dijk & Van Os 1982) laten aantallen zien tot maximaal 100 exemplaren per slaapplaats na de broedtijd.

In de stad Groningen werden in 1970 800 exemplaren bij het NS-hoofdstation geteld (Boekema, Glas en Hulscher 1983), terwijl bij de vesting Bourtange in augustus 1985 300-350 exemplaren een slaapplaats bezetten (Van Klinken, 1985).

In Friesland zaten op een industrieterrein in Drachten in maart 1968 honderden exemplaren in een Japanse Vogelkers (Van der Ploeg et. al. 1979).

Uit deze gegevens blijkt dat de aantallen Witte Kwikstaarten in 1985 hoog waren. De extreem koude nachten tussen 10-16 september 1986 kunnen van invloed geweest zijn op de aantallen slapende exemplaren. Waarschijnlijk zijn andere slaappleatsen gezocht die meer beschutting gaven. In 1987 zijn de aantallen weer hoger, maar opnieuw is een andere slaappleats gezocht. In 1988 zal opnieuw geteld worden.

Literatuur

- Boekema, E.J.P. Glas & J.B. Hulscher 1983. Vogels van de provincie Groningen.
- Dijk, A.J. van B.L.J. van Os 1982. Vogels van Drenthe. Van Gorcum, Assen.
- Klinken, M. en J. van 1985. Witte Kwikstaarten knisperen bij de vesting Bourtange. De Blauwe Gors, jaargang 14, nr. 2, oktober 1985. Avifauna Gröningen.
- Ploeg, D.T.E. van der et. al. 1979. Vogels in Friesland, deel 3, Leeuwarden.

